

Asia: VN/27681/2025

Lausuntopyyntö sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain kehittämistarpeiden arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne arviomuistion luvusta 5 (Valvontalain 1 luku Yleiset säännökset)

Lääkäripalveluyritykset ry (LPY) kiittää lausuntopyyntöä.

LPY esittää, että valvontalakia sovelletaan lähtökohtaisesti vain sosiaali- ja terveysalan koulutuksen saaneisiin ja kyseisiä palveluita tuottaviin toimijoihin. Sosiaali- ja terveystalouden tukipalveluita (esimerkiksi kuljetus- tai ateriapalveluita) tuottavilta yrityksiltä ei pidä edellyttää rekisteröitymistä Soteri-rekisteriin. Niiden toiminnan valvontavastuu on joko järjestämisvastuullisilla hyvinvointialueilla tai kyseisiä palveluita osana sote-palveluita hankkivilla Soteri-rekisteriin rekisteröityneillä palveluntuottajilla.

Mielestämme valvontalain käsitteistöä on selkeytettävä. Erityisesti palvelupisteen ja palveluyksikön määritelmät on kirjattava selkeämmin, jotta rekisteröinti vastaisi paremmin palvelutuotannon todellis-ta luonnetta ja palveluntuottajien veloitteet olisivat ymmärrettävät.

LPY:n mielestä valvontalain yleisiä säännöksiä on arvioitava myös perusoikeuksien, erityisesti elinkeinovapauden ja oikeusvarmuuden näkökulmasta. Rekisteröintien viivästyminen on käytännössä rajoittanut elinkeinon harjoittamista tavalla, jota ei voida pitää hyväksyttävänä.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 6 (Valvontalain 2 luku Palveluntuottajaa ja toimintaa koskevat edellytykset)

LPY:n mielestä palveluntuottajalle asetettuja yleisiä edellytyksiä ja luotettavuuden arviointia tulee kehittää nykyistä riskiperusteisemmaksi. Palveluntuottajaa ja sen toimintaa koskevat edellytykset on suhteutettava toiminnan luonteeseen ja laajuuteen.

Kommenttinne arviomuiston luvusta 7 (Valvontalain 3 luku Palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröinti)

Soteri-rekisteröinnin ruuhkautuminen ja kohtuuttoman pitkät käsittelyajat ovat heikentäneet merkittävästi palveluntuottajien toimintaedellytyksiä ja palveluiden saatavuutta sekä sote-alojen ammattilaisten työllistymistä.

LPY pitää välttämättömänä, että Soteri-rekisteröinnin joustavoittamiseksi löydetään ratkaisuja. Yhdistyksen mielestä rekisteröintikäsittely saa kestää korkeintaan kuukauden (30 vuorokautta).

Voimassa olevan valvontalain mukaan rekisteröintihakemukset on käsiteltävä saapumisjärjestyksessä. Tämä tarkoittaa sitä, että myös ammatinharjoittajien ja yhden henkilön yritysten rekisteröintihakemukset siirtyvät samaan jonoon kuin muut hakemukset, vaikka he voivatkin aloittaa toimintansa heti. Tämä johtaa eriarvoisuuteen palveluntuottajien yritysmuodon perusteella.

LPY esittää, että Lupa- ja valvontaviraston rekisteröintiin perustetaan kaksi jonoa: uusille ja toimintansa vasta aloittaville oma ja toimintansa jo vakiinnuttaneille oma käsittelyjono. On luonnollista, että uudet toimintansa aloittavat palveluntuottajat tarvitsevat enemmän viranomaisten neuvoja, ohjeita ja tukea kuin toimintansa vakiinnuttaneet. Myös lupaviranomaisella on tarve selvittää tarkemmin uusien palvelutuotantoa vasta aloittavien toimijoiden edellytykset tuottaa sosiaali- ja terveystalvueluita kuin jo toimintansa vakiinnuttaneiden palveluntuottajien.

Mielestämme Soteri-rekisteriin tulisi automaattisesti hyväksyä yritysmuodosta riippumatta kaikki jo kertaalleen rekisteröityneet palveluntuottajat, kun ne siirtyvät palveluntuottajaksi rekisteröityneen palveluntuottajan toimipisteeseen. Tällöin Soteri-rekisteröinnin hyväksymiseen riittäisi ilmoituksen tekeminen ja palvelutuotannon voisi aloittaa heti. Yhdistys muistuttaa, että palveluntuottajan ammattitaito ja osaaminen eivät katoa mihinkään, jos se siirtyy toiseen palvelupisteeseen tuottamaan vastaavia palveluita, joiden osalta se on jo kerran rekisteröitynyt.

LPY:n näkemyksen mukaan on perusteltua arvioida sitä, missä tilanteessa edellytetään uutta rekisteröintiä tai muutosilmoituksen hyväksyntää. Onko tarkoituksenmukaista vaatia uutta rekisteröintiä toimintansa vakiinnuttaneelta palveluntuottajalta palveluvalikoiman laajentamisesta samassa palveluyksikössä tai edes uuden toimipisteen avaamisesta silloin, kun tuotettavat palvelut ovat samoja kuin aiemmassa yksikössä?

Kannatamme arviomuistioon sisältyvää esitystä siitä, että valvontalaissa turvataan valvontaviranomaiselle riittävät tiedonsaantioikeudet. Rekisteröintiprosessia voidaan nopeuttaa sillä, että lupaviranomaisen tiedonsaantioikeuksia muilta viranomaisilta parannetaan, esimerkiksi rikosre-kisteritietojen saamista Oikeusrekisterikeskuksesta. LPY esittää, että lupaviranomaisen

muilta viranomaisilta palveluntuottajan luotettavuuden varmistamiseksi tarvitsemien tietojen keräämistä automatisoidaan. Yhdistys ehdottaa tekoälyn hyödyntämisen selvittämistä rekisteröintiprosessin tehostamiseksi ja kustannussäästöjen aikaansaamiseksi.

Kommenttine arviomuistion luvusta 8 (Valvontalain 4 luku Omavalvonta)

LPY:n mielestä omavalvonnan roolin korostaminen on valvontalaissa perusteltua. Rekisteröinnissä vaadittavan omavalvontasuunnitelman laajuus ja tarkkuus on kuitenkin suhteutettava palvelutoiminnan kokoon ja luonteeseen. Käyttöön voitaisiin myös ottaa esitetyt omavalvontasuunnitelmia tai omavalvontasuunnitelman mallipohjia, joihin rekisteröityvä palveluntuottaja täyttäisi omat tietonsa.

Omavalvontavelvoitteita on tarve keventää ja mallintaa siten, että ne tukevat aidosti toiminnan laadun kehittämistä eivätkä muutu lähinnä muodolliseksi dokumentaatioksi.

Kommenttine arviomuistion luvusta 9 (Valvontalain 5 luku Viranomaisvalvonta)

LPY kannattaa arviomuistiossa esitettyä näkemystä siitä, että viranomaisvalvonnan tulee olla nykyistä riskiperusteisempaa ja ennakoivampaa. Valvontaresursseja ja -toimintaa on kohdennettava nykyistä selkeämmin haavoittuvassa asemassa oleville palveluita tuottavien toimijoiden ohjaukseen ja valvontaan.

Valvonnassa on tärkeää korostaa ohjaavaa ja neuvovaa otetta erityisesti uusien ja pienten toimijoiden kohdalla. Viranomaisvalvonnan on tuettava toiminnan kehittämistä, eikä se saa muodostua toiminnan esteeksi.

Kommenttine arviomuistion luvusta 10 (Valvontalain 7 luku Erinäiset säännökset)

LPY:n mielestä on perusteltua, että lupaviranomaisella on riittävät tiedonsaantioikeudet valvontalain mukaisten tehtäviensä suorittamista varten. Samalla on kuitenkin varmistettava, ettei siitä aiheudu tarpeettomia tietoturva- tai yksityisyydensuojariskejä.

Rekisteritietojen ajantasaisuus ja mahdollisuus virheellisten rekisterimerkintöjen joustavaan korjaamiseen ovat välttämättömiä Soteri-rekisterin luotettavuuden varmistamiseksi.

Kommenttine arviomuistion luvusta 11 (Valvontalain 8 luku Voimaantulo)

LPY:n mielestä on sekä potilasturvallisuuden että palveluntuottajien tasapuolisen kohtelun näkökulmasta välttämätöntä, että valvontalakiin tehdään esittämämme muutos, joka mahdollistaa rekisteröintihakemusten käsittelyn uudella tavalla: uusille toimijoille oma väylä ja jo rekisteröityneille omansa. Jos kyseistä muutosta ei ehditä tehdä vuoden 2026 loppuun mennessä, on perusteltua jatkaa väliaikaisesti voimassa olevaa käytäntöä, jonka mukaan ammatinharjoittajat ja yhden henkilön yritykset voivat aloittaa palveluiden tuottamisen heti toimitettuaan rekisteröintihakemuksen lupaviranomaiselle.

Kannatamme julkisten palveluntuottajien rekisteröintivelvollisuuden siirtymäajan pidentämistä, koska muutoin on vaarana, että kaikkien rekisteröintien käsittely viivästyy entisestään.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 12 (Erinäiset kysymykset)

Sote-järjestämislain 50 §:n mukaan hyvinvointialueiden on varauduttava ennakkoon tehtävillä valmiussuunnitelmissa ja muilla toimenpiteillä yhteistyössä alueen kuntien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueensa hyvinvointialueiden kanssa häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Siihen liittyen hyvinvointialueet sopivat varautumisesta ja jatkuvuuden hallinnasta alueensa yksityisten palveluntuottajien kanssa.

LPY:n näkemyksen mukaan valvontalakiin ei tarvita erillistä kirjausta yksityisten palveluntuottajien varautumissuunnitelmien tekemisestä vaan viittaus järjestämislain velvoitteeseen riittää. Palveluntuottajille asetettavien varautumisvelvoitteiden on oltava riskiperusteisia ja oikeasuhtaisia. Yksityisille palveluntuottajille ei saa kohdistaa kohtuuttomia varautumiseen liittyviä suunnittelu- ja dokumentointivelvoitteita.

LPY pitää tärkeänä, että Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen tehtävät, asema ja rahoitus varmistetaan pitkäjänteisesti. Keskuksen roolin on oltava ensisijaisesti ohjaava, tukeva ja tietoa kokoava, ei päällekkäinen suhteessa muihin viranomaisiin.

Muut kommenttinne arviomuistiosta

Vuoden 2024 alusta voimaan tulleen valvontalain tavoitteena on yhtenäistää sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden sääntelyä ja vahvistaa palveluiden laatua sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta. Laissa säädetään yhtenäisestä sekä julkisia että yksityisiä palveluntuottajia koskevasta rekisteröintimenettelystä riippumatta palveluntuottajan oikeudellisesta muodosta.

LPY:n mielestä kaikki edellä mainitut valvontalaille asetetut tavoitteet ovat kannatettavia.

Valvontalain myötä rekisteröintivelvollisuuden piiriin tulivat myös ne sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajat, joille aikaisemmin riitti ilmoituksen tekeminen toiminnan aloittamiseen. Vaikka sekä luvanvaraiset että ilmoitusvelvolliset palveluntuottajat siirrettiin viranomaisten toimesta uuteen valtakunnalliseen palveluntuottajien Soteri-rekisteriin ennen valvontalain voimaantuloa, ruuhkautui rekisteröintikäsittely pahoin heti alkuvuodesta 2024. Tämä aiheutti viranomaisten rekisteröintipäätösten käsittelyaikojen viivästymistä. Vaikka lupaviranomaisten resursseja lisättiin ja kohdennettiin uudella tavalla, ei rekisteröintien käsittelyaikoja saatu kohtuulliseksi vuoden 2024 aikana.

Syksyllä 2024 valmisteltiin valvontalain määräaikainen muutos, joka mahdollisti itsenäisille ammatinharjoittajille ja heihin verrattaville yhden henkilön yrityksille palveluiden tuottamisen aloittamisen heti, kun rekisteröintihakemus oli jätetty lupaviranomaiselle. Tämä väliaikainen laki on voimassa 31.12.2026 asti. Kyseisestä lakimuutoksesta huolimatta palveluntuottajien rekisteröintipäätösten käsittelyajat ovat edelleen kohtuuttoman pitkiä, keskimäärin 3–4 kuukautta. LPY:n mielestä rekisteröintihakemusten kohtuullinen käsittelyaika saa olla korkeintaan yksi kuukausi (30 vuorokautta).

Jotta valvontalain kannatettavat tavoitteet voidaan saavuttaa ja sääntelystä saadaan joustavampaa, on tarkoituksenmukaista arvioida kyseisen lain ja sen soveltamisen muutostarpeet. LPY:n mielestä lausunnolla olevaan arviomuistioon on koottu laajasti ja monipuolisesti valvontalain soveltamiseen liittyviä haasteita ja eri tahojen esittämiä ratkaisuja.

Arviomuistiossa ei ole otettu kantaa rekisteröintimaksuihin, jotka ovat nousseet kohtuuttomiksi. LPY katsoo, että yhdeksi valvontatoimen joustavoittamisen ja tehostamisen tavoitteeksi on asetettava rekisteröintimaksujen alentaminen.

Jatkovalmistelussa on ratkaistava, kuinka sote-alojen opiskelijoiden työtä ja toimintaa valvotaan. Voisiko heistä tehdä erillisen valtakunnallisen rekisterin, josta harjoittelupaikkoja tarjoavat palveluntuottajat voivat kätevästi tarkistaa, missä oppilaitoksessa he ovat kirjoilla ja mitä opintoja heillä on suoritettuna?

LPY esittää, että Soteri-rekisteröinnin joustavoittamiseksi valvontalakiin ja rekisteröintiprosessiin tarvittavien muutosten valmistelu aloitetaan välittömästi arviomuistiosta saatujen lausuntojen pohjalta.

Partanen Ismo
Lääkäripalveluyritykset ry